

Галайчук В.Ю.

Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Сонюк О.В.,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

У сучасному інформаційному суспільстві кібербезпека стає однією з пріоритетних складових національної безпеки будь-якої держави. З огляду на зростання загроз в кіберпросторі, пов'язаних з кіберзлочинністю, кібератаками на критичні інфраструктури та іншими кіберінцидентами, постає необхідність ефективного правового регулювання в цій сфері. Для України, яка стикається з постійними викликами з боку кіберзагроз, як державних, так і недержавних суб'єктів, питання кібербезпеки є особливо актуальним.

Правову основу кібербезпеки в Україні формують Конституція України, закони України, особливо ті, що стосуються національної безпеки, засад внутрішньої та зовнішньої політик, захисту інформаційних ресурсів і даних держави, міжнародні договори, ратифіковані Україною, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України й інші нормативно-правові документи, затвердженні на виконання законів України.

Конституція України не містить прямих згадок про кібербезпеку, оскільки більшість її положень була прийнята до популярності цифрових технологій. Проте, вона встановлює загальні принципи захисту прав і свобод громадян, які можуть бути застосовані і в контексті кібербезпеки.

Відповідно до статті 17 Конституції України, забезпечення інформаційної безпеки визнається серед іншого найважливішою функцією держави, справою всього Українського народу. Стаття 31 Конституції України гарантує право на таємницю листування, телефонних розмов та інших форм комунікацій. Відповідно стаття 32 Конституції України забороняє збирання, зберігання, обробку та розповсюдження конфіденційної інформації, яка належить певній особі, без її погодження, за винятком випадків, визначених законодавством і лише в рамках захисту прав людини, національної безпеки та економічного добробуту. Ці права та гарантії можуть бути поширені і на цифровий простір, де захист конфіденційності комунікацій та недопущення незаконного доступу мають критичне значення [1].

Закон України «Про інформацію» став одним із основоположних нормативно-правових документів, що забезпечував регулювання сфери інформації в Україні після здобуття незалежності. Саме він заклав правову основу для розвитку інформаційного простору країни та визначив загальні принципи обігу, захисту і розповсюдження інформації. Основні положення закону включають визначення поняття інформації та заходи її захисту, порядок забезпечення доступу громадян до інформації, права та обов'язки учасників інформаційних відносин, захист прав на інформацію, вимоги до зберігання, використання інформації, а також відповідальність за зловживання законодавством у сфері інформації [2].

На сьогодні одним із основних нормативних актів, що стосується кібербезпеки в Україні є Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Він визначає стратегічні завдання, принципи та механізми регулювання кібербезпеки в Україні, головні цілі та напрями державної політики в даній галузі, а також встановлює засади захисту інформації та інформаційних систем. Основною метою закону є забезпечення національної безпеки,

територіальної цілісності, суверенітету та захист інтересів України в кіберпросторі [3].

Не менш важливим є Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», ухвалений з метою захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах (ІТС) [4]. Він визначає процедуру доступу до інформації в ІТС, умови її обробки, заходи захисту інформації, права та обов'язки щодо захисту інформації в ІТС, а також повноваження державних органів у цій галузі і відповідальність за зловживання законодавством, що стосується захисту інформації. Крім того, закон встановлює вимоги щодо безпеки інформації в автоматизованих системах та передбачає можливість створення в державних установах підрозділів і служб, відповідальних за організацію захисту інформації в ІТС [4].

Інформаційні атаки можуть використовуватися для втручання в політичні процеси країни, здійснення економічного шпигунства та створювати інші загрози для держави. Крім того, гарантування високого рівня захисту інформації сприяє розвитку електронної комерції та електронного урядування, так як посилює довіру до цих систем з боку громадян та бізнесу.

Також варто згадати й Закон України «Про Національну поліцію», який визначає загальні положення щодо структури та функцій Національної поліції, зокрема Кіберполіції, яка була створена як міжрегіональний територіальний підрозділ Національної поліції відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення територіального органу Національної поліції». Кіберполіція відповідає за розслідування кіберзлочинів, таких як крадіжка особистих даних, шахрайство в інтернеті, кібертероризм та інші кіберзлочини. Вона також займається здійсненням превентивних заходів, націлених на запобігання кіберзлочинності та зміцнення кібербезпеки серед населення та підприємств. Станом на зараз окремого закону, що регулює діяльність кіберполіції, не було прийнято [5]. Тому, зважаючи на все вищенаведене, ухвалення окремого закону про Кіберполіцію в Україні має сенс і може надати ряд переваг, зокрема чітко визначити її завдання, функції та повноваження, що сприятиме ефективній діяльності.

Воєнні події також спричинили серйозні загрози кібербезпеці України. Адже активізувалися спроби отримання конфіденційної інформації про українських військових та державні операції. Це включає крадіжку даних урядових установ, військових структур та стратегічних підприємств.

Російська федерація активно використовує кібератаки для поширення дезінформації та пропаганди, метою яких є дестабілізація суспільства, викликати паніку серед населення та зменшити довіру до уряду. З огляду на це парламент своєчасно вирішив оптимізувати кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство. Це було зроблено через вдосконалення підстав та процесуальних засобів притягнення кіберзловмисників до кримінальної відповідальності, що відображено у Законі України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам». А саме була розмежована суворість покарання за кібератаку залежно від її наслідків — від штрафу до позбавлення волі на строк до 15 років, а розробка, поширення та продаж шкідливих програм або засобів для здійснення кібератак тепер карається штрафом або ув'язненням на термін до 5 років [6].

Крім того, варто зазначити, що ще у 2005 році Україна приєдналася до міжнародних ініціатив, таких як Будапештська конвенція про кіберзлочинність, що є важливим кроком для інтеграції в європейську систему кібербезпеки [7, с.3].

Отже, загрози в кіберпросторі України вимагають ефективного правового регулювання та постійного вдосконалення законодавства. Важливими кроками у цьому напрямку є прийняття нормативно-правових актів про кібербезпеку та захист інформації, розвиток Кіберполіції, а також участь у міжнародних ініціативах. Воєнні події також підкреслили значення кібербезпеки для України, так як кібератаки стали частиною гібридної війни.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254 к /96-ВР . Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 02.10.2024)

2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення 02.10.2024)

3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №45, ст.403. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення 02.10.2024)

4. Про захист інформації в інформаційно -телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94- ВР.Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 31, ст.286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 02.10.2024)

5. Про національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, N 40-41, ст.379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 02.10.2024)

6. «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам»: Закон України від 15.03.2022 № 2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text> (дата звернення 02.10.2024)

7. Юлія Шипілова. Правова база української кібербезпеки: загальний огляд і аналіз. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2019/10/IFES-Ukraine-Ukrainian-Cybersecurity-Legal-Framework-Overview-and-Analysis-2019-10-07-Ukr.pdf>